

ROCZNICA ŚMIERCI PROF. JANA ZACHWATOWICZA

18 sierpnia minęła 42. rocznica śmierci Jana Zachwatowicza (1900–1983) wybitnego architekta, konserwatora zabytków, pedagoga, urodzonego 125 lat temu w Gatczynie [Гатчина] pod Petersburgiem w rodzinie kolejarza. Kształcił się w Piotrogradzie, początkowo w Piątym Gimnazjum zwanym Arłaczynskim [5-я гимназия (Аларчинская)], w Kołomińskiej dzielnicy miasta, niedaleko **kościółka św. Stanisława**, a następnie w **Instytucie Inżynierów Cywilnych**. Równocześnie uczestniczył w życiu kulturalnym miasta, co miało znaczący wpływ na jego poglądy estetyczne i pojmowanie społecznej roli dziedzictwa kulturowego. Na początku lat 20. XX wieku należał do Stowarzyszenia „Stary Petersburg”. Po przedostaniu się do Polski w 1924 roku wstąpił na Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej, z którym był związany do końca swojej działalności zawodowej. W czasie drugiej wojny światowej (1939–1945) zajmował się między innymi tajnym nauczaniem historii architektury, zabezpieczaniem i ratowaniem dzieł sztuki, a także prowadził ewidencję strat kultury.

Odślonięty w marcu 2021 roku pomnik prof. Jana Zachwatowicza (1900–1983) przy miedzymurzu Piotra Biegańskiego obok placu Zamkowego na Starym Mieście w Warszawie. Fot. z sierpnia 2025 roku © Ewa Ziółkowska

Po wojnie kierował odbudową zrujnowanej Warszawy, miał też wpływ na kształt rekonstrukcji Głównego Miasta Gdańska oraz innych zespołów i obiektów. Pełnił wiele ważnych funkcji: kierował Biurem Odbudowy Stolicy (BOS), był Generalnym Konserwatorem Zabytków, a także członkiem Polskiej Akademii Nauk, Stowarzyszenia

Architektów Polskich, Międzynarodowej Unii Architektów (UIA), Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków i Miejsc Historycznych (ICOMOS) i innych gremiów. Jest autorem międzynarodowego biało-niebieskiego znaku „Zabytek chroniony prawem”. Przede wszystkim jednak był twórcą programu powojennej odbudowy warszawskiego Starego Miasta. To dzięki jego uporowi i determinacji stolica Polski w dużej mierze została zrekonstruowana w dawnym, historycznym kształcie. W ostatnich latach życia pracował przy odbudowie Zamku Królewskiego.

Grób prof. Jana Zachwatowicza (1900–1983) na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Fot. z sierpnia 2025 roku © Ewa Ziólkowska

Jan Zachwatowicz zmarł 18 sierpnia 1983 roku w Warszawie i został pochowany na cmentarzu Powązkowskim (kw. 166, rz. 6, m. 25).

Rocznicową uroczystość na Powązkach zorganizowało Towarzystwo Przyjaciół Warszawy Oddział Akademicki.

Ewa Ziólkowska

Była dyrektor Instytutu Polskiego
w Sankt Petersburgu